

Salboheds stora bysamhälle bildar söderifrån ingången till Långhedsområdet. Man märker ganska tydligt på flera välbyggda hus, att de en gång tjänat till officersbostäder vid lägerplatsen för Västmanlands regemente, som var förlagt här från år 1681 till år 1906. Nu tjäna dessa byggnader till lokaler för en statens undervisnings- och vårdanstalt för sinnessjuka gossar och ha sålunda även på gamla dagar kommit till god användning. Men ute på själva »heden» står en minnessten, omgiven av fyra kanoner, och berättar om platsens forna liv — detsamma kunna också många gamla salbohedspojkar liksom traktens eget folk förtälja om; och deras munnar vidgas gärna till ett ljust leende, när de tala om livet vid kokgrop och barack eller om glada lördagsbesök av vänner och bekanta, som medtagit god »förning» hemifrån. Det är, som skulle hela Salbohed ännu drömma om det förflutna, som även mångestädes bevarar sina tydliga spår. — Man finner här även andra sevärdheter. Den, som strövar i skogen åt höger på åsen, kan bl. a. finna en djup »åsgrav», som bildades samtidigt med åsen själv en gång vid istidens slut; likaså påträffas här ett helt gravfält från vikingatiden — ett av de nordligast belägna i landskapet. Och minsann finna vi inte också en eller annan äkta varg-

grop. — Vargen var ganska allmän i dessa trakter ännu för en sextio år sedan. Det var järnvägen, som skrämde bort »kusen», säger folket; närmare bestämt var det redan sprängskotten vid banbygget, som blevo väl påfrestande också för en »kuses» nerver. Kom så därtill en del svåra »brändor» (skogseldar) samt slutligen lokomotivets signaler och vagnarnas rassel — och vargen var snart borta från Långhedens vida skogstrakter. Men liksom varggroparna, där besten listigt fångades, ännu finnas i behåll, så kan folket alltjämt även utpeka vissa »kusvägar» eller »vargtjyvsvägar», där man sett, hur »kusen» gned iväg. —

Vi göra klokt i att följa avtagsvägen, som viker åt vänster här vid Salbohed, för att få se litet mera också av den öppna bygden i de gamla färnebotrakterna. Jämsides med Dalkarlsvägen på heden rinner här nämligen Svartån fram, och den har hela slätten öppen och plan omkring sig — alltför plan kanhända, ty här blir det ofta svåra översvämningar på vårarna. — På andra sidan ån svänga vi åt norr upp mot *Väslerfärnebo* kyrka, och nu färdas vi genom gamla byar av det slag, som man numera sällan får se längre ned i landskapet. De äro i alla fall stämningsfulla och vackra på sitt eget sätt, dessa grå gårdar, inbäddade i grönt, där kanske även en och annan äkta svalbod tittar fram för att nicka en tyst hälsning från de gamles tid. Men man blir inte mindre värmd i hågen, när man till slut är framme vid den vita, vackra kyrkan, som ligger utbredd och rofullt väktande likt en stor, skimrande fågel i sitt bo.

Ty liksom Fläckebo kyrka har också Färnebo fått behålla kyrkbyn omkring sig. Här är ett helt litet samhälle med vad därtill hör; vi se också ett nybyggt ålderdomshem, som har fått det mest tilltalande ut-

Vid Vangslron, Västerfärnebo.

seende, där hemtrevnad och ren stil lyckosamt förenats. Så vandra vi över den välvårdade kyrkogården för att se in i kyrkan, som har formen av ett kors med lika långa armar samt tornet på mitten. Här inne finns, utom andra sevärdade saker, ett praktfullt altarskåp; det är ett medeltida konstverk från Antwerpen, och endast Möklinta kyrka kan bland västmanländska landskyrkor uppvisa en liknande klenod.

Det måtte vara ett mer än vanligt duktigt och företagsamt folk i Färnebo. Ty bakom kyrkan se vi nu en stor, präktig prästgårdsbyggnad, och strax nedanför, där Svartån rinner fram, färdas vi över en nybyggd stenbro, som krävt en rundlig summa för att komma till stånd. Här är den gamla tingsplatsen för Vagnsbro härad, som omfattar endast denna 4,5 mil långa socken. Men namnet borde som förr skrivas Vagnsbro, ty »vang» betyder öppen plats, men »vagn» något helt annat. —

Nog är det en sällsynt lämplig och vacker plats, som »färnbokarlarna» och väl även -kvinnorna här i den skogklädda strandbacken utvalt för sin stilfulla gammelgård med både storstuga och bod och en hel mängd intressanta bygdeföremål. Du skulle sitta därute på det svala tunet en ljuvlig sommarkväll och se mellan trädstammarna, hur skog och åker och bygdehem vila i klara aftonfärger på motsatta sidan, medan Svartån glider blank och stilla under dina fötter. Bestämt kände du då, hur detta ljusa lugn hörde underligt ihop med människors sinnen, med bygd och hem och liv i dessa trakter. Ty det ljusa lugnet är ändå slättens allra ädlaste gåva, och att innerligt erfara detta är lycka nog. —

När vi i nordostlig riktning gå att åter söka upp Dalkarlsvägen, där den vandrar fram genom skogen, må vi erinra oss, att just dessa trakter tillhöra det äldst bebodda området inom Västmanland och den övre Mälardalen. Endast några kilometer norr om kyrkan ligga de ställen, Lasjö och Bjurfors, där man funnit äldre stenåldersredskap i en myckenhet som eljest ingenstädes norr om Mälaren.

Och nu vandra vi på nytt fram längs forvägen förbi det ena gamla härbärgets efter det andra. Det är san- nerligen, som en person yttrat, att man tycker sig ännu »kunna höra de glappande slagen av hjulaxlarna och se de långa karavanerna av magra, lurviga små hästar, som spända för tungt lastade kärror med en väldig hösäck bunden överst, med krumböjd rygg streta fram sina lass efter de vår och höst bottenlösa vägarna».

Nykrogen heter ett av de mest bekanta gamla for- ställena. Där viker vägen nedåt Uppsala och Stock- holm av från Dalkarlsvägen. — Hur ha inte här också

Förf. fot.

Vägskellet vid Nykrogen.

ungdomsskaror i stora flockar kommit dragande från Dalarna och ned över landet för att söka arbete. Är det inte, som om man ännu tyckte sig skymta dem i deras brokiga sockendräkter, där de kommo vandrande under skämt och sång för att hålla humöret uppe. Tätt bakom skaran — den kunde ibland uppgå till så där trehundra ungdomar — följde de höglastade, gungande skindorna, som forslade hela packningen i otaliga näverkantar. Men vid Nykrogen blev det att skiljas åt, ty en del av skaran skulle nedåt Västerås- eller Örebrohället. Kanske möttes de dock omsider på hemfärd i höstens efterlängtade tid.

Och så komma beväringsspojarna från Folkare kom-

Förf. fot.

»Rövarhög» på Långheden.

pani — och före dem kommo en gång befrielsehärarna . . . Titta in i stugan vid Nykrogen, och man visar dig som minnen efter danskarnas framfart väldiga hack i den järnstör, som ännu bär upp köksspisens kupa.

Det ligger några besynnerliga högar av småsten och kvistar vid väggkanten upp emot Rosshyttan. Folket här kallar dem rövarhögar, på andra ställen benämnas samma företeelser offerkastar, vålar o. s. v. Vad äro de då? De utmärka platsen för någon olycka — på ena stället har ett forlass stjälpit på den isiga vägen och körkarlen dödats, på ett annat ställe överfölls och råndes en postvagnskusk o. s. v. — Underliga och brokigt skiftande öden har Dalkarlsvägen att förtälja! Genom

att slunga något föremål på platsen för olyckshändelsen menade man sig kunna binda den döde, så att han inte »gick igen» — en vidskeplig föreställning, tydligen lika gammal som människosläktet.

Men för den, som eftersinnande vandrar fram längs Dalkarlsvägen här uppe i långhedsskogen, är det, som kunde ingenting hindra de döda, som en gång fyllt denna färdeled med brusande liv, att »gå igen» för ens inbillning. Man sällskapar här med dem, liksom man följer deras väg ännu då skogen till slut upplåtes för en fjärrsyn över det härliga Dala-landskap, där

»stenen står hög invid Brunnbäcks älv
och stolt i sin stumhet talar
om kraft, som i trångmål vet hjälpa sig själv.»